

Nr 395.

Av herrar **Wellin** och **Bengtsson** i Norup, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 338, angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid folkhögskolor samt statsunderstöd åt nämnda skolor.

Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 338 angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid folkhögskolor samt statsunderstöd åt nämnda skolor anhålla vi få påkalla riksdagens uppmärksamhet för några punkter, där ändring vore önskvärd.

Under A) 7) (sid. 2) föreslår Kungl. Maj:t riksdagen besluta, att såsom bidrag till folkhögskolekursernas uppehållande må utgå »till huvudkurs och fristående kvinnlig kurs ävensom andra med dem samtidigt pågående kurser, för det fall att ifrågavarande kurser enligt nedan stadgade villkor angående undervisningstidens längd skola pågå minst 3 veckor utöver eljest minsta undervisningstid, 10 procent förhöjning av eljest utgående statsbidrag».

Sådan förlängning av kurser skall enligt B) 1) (sid. 2 och följ.) ägarum, dels då med manlig huvudkurs icke är förenad fristående kvinnlig kurs, och dels då i fristående kvinnlig kurs ingår undervisning i hushållsgöromål.

Uttrycket »skola» i ovan citerade bestämmelse innebär, att den förhöjning i statsbidraget med 10 procent, som erhålles, ej kan tillkomma skolor, som frivilligt utsträcka sin kurs över minimitiden. En sådan frivillig förlängning sker emellertid vid flera norrländska skolor, som ha både vinter- och sommarkurs men det oaktat utsträcka vinter- (huvud-) kursen till 24 veckor. Då det är i undervisningens intresse och till elevernas båtnad, att kursen förlänges, synes det rättvist, att dessa skolor, som frivilligt utsträcka undervisningen med 3 veckor, även få del av de 10 procentens förhöjning. Alltså borde raden 3 i ovan citerade stycke, eller orden »enligt nedan stadgade villkor angående undervisningstidens längd skola», utgå.

Under B) 4) (sid. 3) föreslås såsom villkor för anslag, »att i andra årskurs antalet elever uppgår till minst 10 och att dessa elever antingen först genomgått folkhögskolans första årskurs eller på annat sätt erhållit motsvarande föregående utbildning».

Fastställes nu här ifrågavarande minimitalet elever i andra årskursen, kan detta åstadkomma nog så besvärliga följder för en skola. Det synes vara meningen, att om statsbidrag till andra årskurs erhållits minst 5 år i följd, skall därmed följa skyldighet att för denna inrätta en särskild ordinarie lärartjänst. Jämför i detta fall bestämmelsen A) I) 5) med bestämmelsen B) 9) samt skolöverstyrelsens yttrande sid. 41 tredje stycket.

Skulle nu för ett år elevantalet gå ned under 10, kommer man att sakna medel till den lärares avlöning, som man varit pliktig anställa. Det synes ovillkorligen fordras, antingen att man får räkna med ett tre-årigt medeltal av 10 elever, liksom man ifråga om lantmannaskolorna får räkna med ett treårigt medeltal, eller också att Kungl. Maj:t får rätt att, där omständigheterna så föranleda, bevilja undantag från bestämmelsen ifråga. Den senare utvägen synes vara den lämpligare. Detta torde också stå i överensstämmelse med departementschefens yttrande på sid. 61: »De av överstyrelsen förordade villkoren för statsbidragens utgående äro i stort sett betingade av de ändrade bestämmelser, vilka för dessa skolor föreslagits. Jag finner mig böra biträda dessa villkor. Då emellertid en alltför rigorös tillämpning av dessa villkor ej är vare sig möjlig eller lämplig ifråga om de skolor, varom här är fråga, synes det mig vara av vikt, att en viss dispenseringsrätt varder överlämnad åt Kungl. Maj:t».

*

Beträffande bostadsförmån för manlig föreståndare heter det å sid. 3, att denna skall utgöras av »fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning, icke understigande 800 kronor, eller, där folkhögskola är förenad med lantmannaskola och sistnämnda skolas föreståndare är utsedd till föreståndare för båda skolorna, 650 kronor.»

Då här talas om, att lantmannaskolans föreståndare är utsedd till *föreståndare* för båda skolorna, måste det föreligga ett skrivfel. Varje skola skall hava sin föreståndare, men där folkhögskola och lantmannaskola äro förenade, kan en av dessa utses till *rektor* för båda skolorna. Det är således uppenbarligen rektor, som här avses.

*

Beträffande ålderstillägg har Kungl. Maj:t föreslagit (sid. 4), att föreståndare, såväl manlig som kvinnlig, skall kunna erhålla två sådana, vart och ett å 500 kronor, efter respektive 5 och 10 års oförvitlig tjänstgöring, samt att manlig och kvinnlig ämneslärare med fast anställning skall kunna erhålla tre ålderstillägg, vart och ett å 300 kronor, efter respektive 5, 10 och 15 års oförvitlig tjänstgöring.

Såsom visats i vår motion nr 396 med anledning av Kungl. Maj:ts proposition 265, kan det vid lantmannaskolorna, med denna beräkning av ålderstillägget, vilken även gäller dessa skolor, inte sällan hända, att en lärare får högre lön än föreståndaren eller samma lön som denne. Så torde även kunna inträffa vid folkhögskolorna. Ett sådant förhållande innebär en stor oförmåga i lönetekniskt avseende och minskar hos läraren den eggelse till att meritera sig för föreståndareskapet, som man eljest bör vänta hos honom.

Med hänvisning till den motivering, som vi i förenämnda motion förebragt, få vi föreslå, att föreståndare vid bestämmande av ålderstilläggen får räkna även sina tjänsteår som lärare, dock högst fem år av dessa.

*

För beredande av ökat understöd för folkhögskolor för vinterkursen 1919—1920 och sommarkursen 1920 föreslås riksdagen anvisa på extra stat för 1920 ett förslagsanslag av 80,000 kr., motsvarande en förhöjning av 10 procent å de ordinarie anslagen.

För innevarande läsår har riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag beviljat en höjning av de för 1917 utgående understöden med 20 procent. Departementschefen har emellertid ansett sig kunna ha grundad anledning antaga, att de ekonomiska förhållandena till följd av en allmän prissänkning skola ställa sig gynnsammare, än vad nu är fallet, och därför förordat, att den tillfälliga ökningen av statsunderstöden bestämes till 10 procent å de understöd, som i kungl. propositionen föreslås.

Emellertid är det föga sannolikt, att de ekonomiska förhållandena under nästa läsår bliva så särdeles mycket gynnsammare än nu, och därför vore det för skolorna synnerligen värdefullt, om samma tillfälliga ökning i anslagen som nu utgår kunde erhållas, eller 20 procent. Detta har också skolöverstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t föreslagit, och tillåta vi oss hänvisa till dess mycket fullständiga motivering härför, vilken motivering finnes återgiven å sid. 56 o. f. i Kungl. Maj:ts proposition.

Skulle riksdagen bevilja en sådan ökning, torde, i överensstämmelse med skolöverstyrelsens beräkning för ändamålet, erfordras ett förslagsanslag av 150,000 kronor.

*

Med anledning av det anförda få vi hemställa,
att riksdagen ville

dels besluta, att såsom bidrag till folkhögskolekursernas uppehållande må utgå till huvudkurs och fristående kvinnlig kurs ävensom andra samtidigt med dem pågående kurser, för det fall att ifrågavarande kurser pågå minst 3 veckor utöver eljest stadgad minsta undervisningstid, 10 procents förhöjning av eljest utgående statsbidrag;

dels bestämma, att såsom villkor för utgående av statsanslag skall bland annat gälla:

att i andra årskurs antalet elever uppgår till minst 10 och att dessa elever antingen förut genomgått folkhögskolans första årskurs eller på annat sätt erhållit motsvarande föregående utbildning, *Kungl. Maj:t dock obetaget, att, där omständigheterna så för-
anleda, bevilja undantag från dessa bestämmelser;*

att manlig föreståndare skall erhålla fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning, icke understigande 800 kronor, eller, där folkhögskola är förenad med lantmannaskola och sistnämnda skolas föreståndare är utsedd till *rektor* för båda skolorna, 650 kronor;

att föreståndare vid bestämmande av ålders-tillägg får räkna även sina tjänsteår som ämneslärare med fast anställning, dock högst 5 av dessa;

dels för beredande av ökat understöd för folkhögskolor för vinterkursen 1919—1920 och sommarkursen 1920 anvisa på extra stat för år 1920 ett förslagsanslag av 150,000 kronor.

Stockholm den 1 april 1919.

S. Welin.

Sv. Bengtsson,
Norup.